

Burgemeester tussen dorp en adel

LÉONIE

Karen Derycke & Lee Ingelbrecht

Vlaamse
overheid

DAVIDSFONDS
UITGEVERIJ

INHOUD

Voorwoord	5
Inleiding	9

15 Tant qu'il aura un Keingiaert, il y aura un Gheluvelt, et on le servira

De eerste vrouwelijke burgemeester van België	22
Flaminganten aan het roer	51
Een tweede ambtstermijn voor Léonie	62
Twintig jaar oppositie	71
Politiek getouwtrek in 1958	88
Léonies laatste jaren	98

109 We zijn honderd jaar te laat geboren

Van nobele afkomst	111
Het kasteeldomein	126
Een droomwereld doorgeprikt	156
Luchtkasteel	169
Einde van een tijdperk	190

209 Achter de schermen

Vrouw in de strijd	210
Bemiddelde vrouw	215
Een eigen identiteit	228
Noblesse oblige	252

267 Leonies erfenis

Bibliografie	285
Eindnoten	289

VOORWOORD

Léonie Keingiaert de Gheluvelt was een opmerkelijke dame. Zij gaat de geschiedenis in als de eerste vrouw die het ambt van burgemeester bekleedde in België. Om Léonie Keingiaert te begrijpen is het nodig haar te benaderen in de context van een samenleving met mannen aan de macht. Zoals andere politiek bewuste vrouwen heeft zij haar plaats moeten veroveren. De jonge Léonie leefde in een tijdruimte waarin vrouwen zich verzetten tegen hun ongelijke behandeling. Die beweging liep dwars door politieke partijen en levensbeschouwelijke gezindten.

Als zelfbewuste vrouw maakte Léonie Keingiaert deel uit van een wereld die zich opspande tussen polen van ingrijpende verandering, zowel in het denken en de wetenschap als op het geopolitieke, het sociale en het economische vlak. In haar geboortjaar 1885 onderschrijft de Belgische Werkliedenpartij het principe van gelijkheid zonder onderscheid van ras, cultuur of geslacht; Louis Pasteur ontwikkelt een vaccin tegen hondsdolheid; de Conferentie van Berlijn verdeelt Afrika onder de koloniale mogendheden. In haar sterfjaar 1966 ontvangt de Duits-Zweedse Joodse schrijfster Leonie Sachs, die in 1921 debuteerde, de Nobelprijs voor de Literatuur; de Franse filosofe Simone de Beauvoir schrijft haar ontmaskerende roman *Les Belles Images (De schone schijn)*, over de ‘supervrouw’ die succes zoekt ten koste van vrijheid; India kiest de vrouwelijke premier Indira Gandhi; Mao Zedong ontketent de Culturele Revolutie in China; het onbemande Russische ruimtevaartuig Loena 9 landt op de maan.

Het leven van Léonie Keingiaert speelt zich af in het spanningsveld tussen 1885 en 1966. Twee verwoestende wereldoorlogen, historische genocides, sociale revoluties, technologische en medische vooruitgang,

ontvoogding en groeiend bewustzijn van gelijkheid. De wereld waarin zij bewoog was wijd en vrij; het dorp waar ze leefde bleef smal en strak. Ze was een intelligente aristocrate, die botste met subtiel mannelijk machtsdenken dat kerk en staat domineerde. Ondernemende vrouwen hadden het niet onder de markt in die dagen. Zoals de Franse pilote Adrienne Bolland. In 1921 maakte deze jonge vrouw met een Caudron G.3 als eerste de gevaarlijke oversteek van het Andesgebergte. Een huzarenstuk, waarvoor ze nauwelijks erkenning kreeg.

Léonie Keingiaert verdient een objectieve behandeling. Het is tijd om komaf te maken met stereotypen over deze bijzondere vrouw en haar los te weken van de benauwde dorpspolitiek. Het clichématige discours zonder kennis van zaken, behalve ‘van horen zeggen’, doet haar onrecht aan. Geert Mak omschrijft dat soort van vergaan ‘dorps denken’ als volgt: ‘Historische gebeurtenissen werden meestal kriskras door elkaar verteld, zonder een duidelijke chronologie, waardoor feiten die in werkelijkheid ver van elkaar af lagen tot één beeld werden omgesmeed. [...] Dorpen hebben gewoon een slecht geheugen, en daar zullen we mee moeten leven [...]. Uiteindelijk moet je het toch van archieven en andere geschreven bronnen hebben.’¹

De kracht van de voorliggende studie over Léonie Keingiaert is gelegen in het vernieuwende bronnenonderzoek, dat het ware van het valse onderscheidt in haar levensloop en politieke engagement. Het is simplistisch te beweren dat zij verdeeldheid zaaide. Haar dát in de schoenen schuiven lijkt een stuiptrekking van dorpspolitiek uit een ver verleden. Vandaag zijn we in staat voorbijgestreefde verlamme gedachteconstructies te ontmantelen. De blijvende waarde van personen en historische gebeurtenissen zien we in een ruimer verband en slaan we op gepaste wijze in het collectieve geheugen op.

Het jaar 2021 is voor mij persoonlijk een ‘sterk’ herdenkingsjaar, dat samenhangt met drie sterke vrouwen die representatief zijn voor de vrouwen van ons dorp. In januari 2021 viert mijn tante Simone Vandenbroucke

– in Geluvelde en Beselare bekend als ‘juffrouw Simone’ – haar honderdste verjaardag; een eeuw geleden geboren in de inderhaast heropgebouwde schuur van de verwoeste hoeve aan de Motebos is ze haar eigen weg gegaan als onderwijzeres. In juni 2021 is het honderd jaar geleden dat mijn grootmoeder Jeanne-Marie Callens alleen de zorg voor haar twee kleine kinderen opnam, nadat haar man, ‘wachtmeester’ Camille Vervenne, gestorven was wegens gasintoxicatie aan het front in de beruchte Ieperboog. In september 2021 herdenken we dat Léonie Keingiaert een eeuw geleden de burgemeestersjerp omgordde. Ik heb het voorrecht gehad haar tot mijn zeventiende jaar regelmatig te hebben ontmoet. Als kind boezemde zij me ontzag in en hield ik afstand. Als collegeleerling ervoer ik toenaadering. Ze betoonde interesse voor wat ik aan kennis opdeed en trok mijn kleine wereld open. Ik benaderde haar met de nodige kritische zin, en dat leek haar te bevallen.

Dit boek over Léonie Keingiaert laat een nieuw licht schijnen op de opmerkelijke persoon die zij was. Zonnebeke – en Geluvelde zeer zeker – mag met trots haar naam uitdragen. Met het eeuwfeest rond haar aantreden als burgemeester geeft het Comité Léonie daartoe een stevige aanzet. De comitéleden en de auteurs van deze biografie verdienen alle lof voor hun initiatieven. Het memoreren van Léonie Keingiaert als vrijdenkende, ondernemende vrouw kan in de dorpsgemeenschap een nieuwe verbondenheid scheppen, die boven politieke strekkingen en partijen staat. Gedeelde trots voor een unieke persoonlijkheid. Geen ‘heilige’, maar gewoon een mens van vlees en bloed, met zorgen en verdriet, met verlangens en geluk. Ambitieuze, maar ook kwetsbaar. En respect waard.

Prof. dr. Marc Vervenne

Ererector KU Leuven

Ereburger van Zonnebeke en van Leuven

Voorzitter van de Vlaamse Unesco Commissie in België

Karen Derycke & Lee Ingelbrecht
Léonie – Burgemeester tussen dorp en adel

© 2021 Davidsfonds / Standaard Uitgeverij nv,
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen en Karen Derycke & Lee Ingelbrecht

Gemaakt onder licentie van Davidsfonds.
'Davidsfonds' is het geregistreerde merk van
Davidsfonds vzw, Quinten Metsysplein 12, 3000 Leuven.

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland:
New Book Collective, Amsterdam
www.newbookcollective.com

Eerste druk april 2021

Omslagontwerp: Leen Depooter – quod voor de vorm.
Opmaak binnenwerk: Armée de Verre Bookdesign

Coverbeeld: Léonie als burgemeester, Photographie d'Art Numa Blanc Fils,
Monte Carlo, 1921. (Archief VAKB – KAG)
Backcover: Léonie voor de Eerste Wereldoorlog. (KAG)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

ISBN 978 90 02 26924 0
D/2021/0034/006
NUR 323